

Savanta:

Guidehouse

89up

Październik 2023

PODSUMOWANIE BADAŃ POLSKA

Z uwzględnieniem badań przeprowadzonych przez Savanta & Guidehouse

Autorzy: Julie Perrault i Caroline Noerkjaer, 89up

Tłumaczenie z języka angielskiego na język polski raportu na zlecenie fundacji Habitat for Humanity Poland zostało wykonane przez Skrivanek sp. z o.o., dzięki wsparciu UNHCR, Agencji ONZ ds. Uchodźców. Publikacja nie odzwierciedla stanowiska ani poglądów UNHCR. Za jej treść odpowiadają wyłącznie autorzy.

The translation from English into Polish of the report commissioned by Habitat for Humanity Poland Foundation was carried out by Skrivanek sp. z o.o., with the support of UNHCR, the UN Refugee Agency. This publication does not reflect the position or views of UNHCR. The sole responsibility for its content lies with the authors.

SPIS TREŚCI

WPROWADZENIE	Strona 5
GŁÓWNE WNIOSKI	Strona 6
WYNIKI ANALIZY EKONOMICZNEJ: OSZCZĘDNOŚĆ KOSZTÓW ENERGII	Strona 10
WYNIKI ANALIZY EKONOMICZNEJ: KORZYŚCI RENOWACJI INNE NIŻ ENERGETYCZNE	Strona 13
WYNIKI ANKIET	Strona 14
01. Ekstremalne temperatury powodują wiele obaw, dotyczących takich kwestii jak wzrost złości i niepokoju oraz nasilone problemy zdrowotne wśród Polaków. Skutki te szczególnie odczuwają rodzice małych dzieci	Strona 16
02. Wielu Polakom trudno jest utrzymać komfortową temperaturę w swoich domach w okresach skrajnych upałów lub mrozów – dotyczy to zwłaszcza lokatorów mieszkań socjalnych	Strona 18
03. Co piąty Polak nie czuje się bezpiecznie w swoim domu podczas wyjątkowo upalnego lata. W przypadku rodziców małych dzieci jest tak w jednym na cztery przypadki	Strona 19
04. Ponad połowa polskiego społeczeństwa jest zaniepokojona ekstremalnymi temperaturami, zarówno teraz, jak i w przyszłości. Rodzice i wrażliwe grupy społeczne boją się jeszcze bardziej niż inne osoby	Strona 20
05. Ponad połowa Polaków jako jeden z trzech głównych problemów finansowych w nadchodzącym roku wymieniła rachunki za energię	Strona 21
06. Rachunki za energię są dla Polaków dużym problemem – a w dłuższej perspektywie obawa jest jeszcze większa niż w perspektywie krótkoterminowej	Strona 22
07. Rosnące rachunki za energię zmusiły Polaków do ograniczenia wielu wydatków, w tym na opiekę zdrowotną, budżetów na żywność i wydatków na dzieci	Strona 24
08. Polacy wydający ponad 20% swoich dochodów na rachunki za energię, częściej popadają w depresję lub stany lękowe. Wśród wszystkich Polaków lęk finansowy był najczęstszą przyczyną depresji lub lęku	Strona 25
09. Większość Polaków chciałaby, aby ich domy były bardziej energooszczędne. Najemcy mieszkań prywatnych są szczególnie niezadowoleni z efektywności energetycznej swoich domów	Strona 27

10. Prawie połowa polskiego społeczeństwa miała plany renowacji energetycznej, które zostały opóźnione lub zaniechane	Strona 28
11. Prawie dwie trzecie Polaków popiera wymóg poprawy efektywności energetycznej budynków najmniej energochłonnych. Osoby o niższych dochodach w jeszcze większym stopniu popierają wprowadzenie takich wymogów	Strona 29
12. Polacy podkreślają wiele zalet poprawy efektywności energetycznej, w tym lepszą odporność na ekstremalne warunki pogodowe, korzyści finansowe, lepszą jakość powietrza i zmniejszoną emisję dwutlenku węgla	Strona 31
13. Ponad połowa Polaków popiera środki podjęte w Brukseli w celu wspólnego wycofania kotłów gazowych	Strona 32
14. Od przyszłego rządu Polacy oczekują raczej długoterminowego wsparcia dla modernizacji energetycznych bardziej niż krótkoterminowych dopłat do rachunków	Strona 34

WPROWADZENIE

Przyszłość naszych budynków jest obecnie przedmiotem debaty w całej Europie. W obliczu rosnących rachunków za energię, obaw związanych z importem gazu z zagranicy oraz kryzysu klimatycznego skutkującego jeszcze bardziej ekstremalnymi warunkami klimatycznymi, coraz większy nacisk kładzie się na zapewnienie, aby sektor budowlany był przygotowany na przyszłość.

Obecnie negocjowanych jest kilka aktów prawnych UE w tej dziedzinie, w tym dyrektywa w sprawie charakterystyki energetycznej budynków i dyrektywa w sprawie ekoprojektu.

Zwiększanie efektywności energetycznej domów oraz zapewnienie czystego ogrzewania i chłodzenia znacznie obniżą w przyszłości rachunki za energię Europejczyków. Zwiększy to także bezpieczeństwo energetyczne kontynentu, gdyż kraje staną się mniej zależne m.in. od importu gazu z zagranicy. Wreszcie będzie to kluczowym elementem osiągnięcia unijnego celu neutralności klimatycznej do 2050 r.

Aby pomóc w dyskusji na temat transformacji budynków w Europie, w niniejszym podsumowaniu badania przedstawiono dwie części badań przeprowadzonych we wrześniu 2023 r.:

- **Analiza ekonomiczna przeprowadzona przez Guidehouse.** Badanie przedstawia podliczenie inwestycji związanych z energią i oszczędności związane z renowacją najgorszych budynków w kraju. Opiera się ono na potencjalnym wprowadzeniu minimalnych norm charakterystyki energetycznej, które są obecnie omawiane w ramach przeglądu dyrektywy w sprawie charakterystyki energetycznej i budynków.
- **Badanie opinii publicznej przeprowadzone przez Savanta.** Zadano pytania dotyczące wpływu ekstremalnych temperatur na mieszkańców domów, ich obaw związanych z rachunkami za energię oraz poglądów na temat renowacji i czystego ogrzewania. Sondaż przeprowadzono na reprezentatywnej dla całego kraju próbie liczącej ponad 1000 osób.

Zestawienia i prezentację danych stworzyła firma 89up.

GŁÓWNE WNIOSKI

Analiza ekonomiczna

Jeżeli Polska wyremontuje swoje najmniej energooszczędne budynki, oszczędności w kosztach energii przekroczą kwotę inwestycji renowacyjnej o 40%. Obliczenia pokazują, że przy inwestycji o wartości 47 miliardów euro do 2033 r. oszczędności w kosztach energii po 20 latach wyniosą 66 miliardów.

Przy wysokim poziomie ambicji całkowite oszczędności w kosztach energii wyniosłyby 66 miliardów euro w ciągu 20 lat. Stałoby się tak, gdyby UE zgodziła się na renowację około 27% swoich najmniej energooszczędnych budynków do 2033 r. co najmniej do klasy energetycznej E. Do tej liczby przyjęto stopę procentową wynoszącą 3%. Gdyby nie przyjęto żadnej stopy procentowej, oszczędności w kosztach energii byłyby jeszcze większe.

Badanie rynku

Ekstremalne temperatury powodują u Polaków różne obawy, w tym dotyczące nasilenia problemów zdrowotnych (doświadcza ich 43%). Inne zgłaszane objawy związane ze stresem dotyczyły problemów ze snem (62%), zmniejszonego poczucia szczęścia (56%) i zwiększonego niepokoju (44%). Szczególnie odczuwają to rodzice małych dzieci, na przykład 55% z nich doświadczyło zwiększonego lęku.

Co czwarty Polak ma trudności z zapewnieniem komfortu w swoim domu podczas bardzo ciepłego lata. 25%

Polaków stwierdziło, że albo nie bardzo, albo wcale nie jest w stanie utrzymać w swoich domach komfortowej temperatury podczas wyjątkowo upalnego lata. Zimą odsetek ten jest nieco niższy i wynosi 18%.

Lokatorzy mieszkający w budynkach socjalnych/komunalnych mają większe niż inni trudności z utrzymaniem odpowiedniej temperatury w swoich domach. 41% lokatorów mieszkań socjalnych/komunalnych w niewielkim stopniu lub w ogóle nie jest w stanie utrzymać odpowiedniej temperatury w swoich domach podczas wyjątkowo upalnych lat, w zimie odsetek ten wynosi 25%.

Podczas wyjątkowo ciepłego lata jedna czwarta rodziców małych dzieci nie czuje się bezpiecznie w swoich domach. 27% rodziców dzieci poniżej 2. roku życia czuje się raczej niebezpiecznie lub bardzo niebezpiecznie. W całym kraju co czwarty mieszkaniec (20%) czuje się raczej niebezpiecznie lub bardzo niebezpiecznie.

Większość Polaków niepokoi się ekstremalnymi temperaturami obecnie i w przyszłości. 60% Polaków nieco lub bardzo martwi się o siebie podczas wyjątkowo upalnej lub zimnej pogody. 66% rodziców martwi się o swoje dzieci. A 53% Polaków nieco lub bardzo obawia się, że fale upałów w przyszłości wpłyną na oczekiwaną długość życia ich lub ich bliskich

Osoby mieszkające w mieszkaniach socjalnych lub o niższych dochodach bardziej niepokoją się ekstremalnymi temperaturami.

70% Polaków zarabiających poniżej 90 000 zł obawia się o siebie w pewnym lub dużym stopniu podczas ekstremalnych temperatur. Natomiast 60% lokatorów mieszkań socjalnych/komunalnych nieco lub bardzo obawia się, że fale upałów w przyszłości będą miały wpływ na oczekiwaną długość życia ich lub ich bliskich

Ludzie są jeszcze bardziej zaniepokojeni swoimi rachunkami za energię w przyszłości niż w perspektywie krótkoterminowej.

Dwie trzecie (65%) niepokoi się rachunkami za energię w ciągu najbliższych 1–5 lat. To nawet więcej niż w przypadku osób niepokojących się wyłącznie o bieżący miesiąc (45%).

Osoby posiadające pompy ciepła mniej martwią się rachunkami za energię niż osoby posiadające kocioł gazowy.

Podczas gdy tylko 44% osób posiadających pompę ciepła uznało rachunki za energię za jeden z trzech głównych problemów finansowych w nadchodzącym roku, w przypadku osób posiadających kocioł gazowy odsetek ten wynosił 56%.

Rosnące rachunki za energię zmusiły Polaków do ograniczenia wydatków na podstawowe produkty, takie żywność i opieka zdrowotna.

W związku z rosnącymi cenami energii 58% Polaków musiało ograniczyć swój budżet na żywność, a 55% przynajmniej w pewnym stopniu obciąć wydatki na opiekę zdrowotną lub dentystę. Prawie dwie

trzecie Polaków ograniczyło spotkania towarzyskie (65%) i wakacje (60%) ze względu na wzrost rachunków za energię.

Polacy wydający dużą część swoich dochodów na rachunki za energię częściej popadają w depresję lub stany lękowe.

38% Polaków, którzy wydają ponad 20% swoich dochodów na rachunki za energię, przyznało, że często lub przez cały czas odczuwało depresję – w porównaniu do 29% tych, którzy płacą mniej niż 20%. Wśród wszystkich Polaków lęk finansowy był najczęstszą przyczyną depresji lub lęku.

Większość Polaków chciałaby, aby ich domy były bardziej energooszczędne.

Mniej niż połowa populacji jest zadowolona z efektywności energetycznej swojego domu (43%). 57% Polaków chciałoby, aby ich domy były nieco lub znacznie bardziej energooszczędne.

Najemcy mieszkań prywatnych są szczególnie niezadowoleni z efektywności energetycznej swoich domów.

Tylko 33% lokatorów mieszkań prywatnych jest zadowolonych, w porównaniu do 44% właścicieli domów z kredytem hipotecznym.

Prawie połowa polskiego społeczeństwa miała plany renowacji energetycznej, które zostały opóźnione (38%) lub zaniechane (10%).

Dla 70% tych, którzy opóźnili lub porzucili plany renowacji, jedną z przyczyn były koszty, ale inne bariery to trudności w uzyskaniu zgody spółdzielni mieszkaniowych lub spółdzielni budowlanych na zmiany (20%) oraz brak wiedzy, jak poprawić efektywność energetyczną (18%).

Większość Polaków popiera wymóg poprawy efektywności energetycznej – zwłaszcza ci o niższych dochodach. 60%

populacji popiera wymóg poprawy efektywności energetycznej budynków o najniższej efektywności energetycznej. Wyższe wsparcie jest wśród osób zarabiających poniżej 90 tys. zł (64%).

Polacy dostrzegają wiele korzyści poprawy efektywności energetycznej, począwszy od lepszej odporności na fale upałów, po poprawę jakości powietrza. 45% za zalety uznaje większą

odporność na przyszłe fale upałów i ciężkie zimy oraz wyższy ogólny komfort w pomieszczeniach, a także korzyści finansowe w zakresie kosztów energii. Poprawę jakości powietrza i zmniejszoną emisję dwutlenku węgla wymienia się jako drugie co do wielkości zalety poprawy efektywności energetycznej (po 44%).

Ponad połowa Polaków popiera środki podjęte w Brukseli w celu wspólnego wycofania kotłów gazowych. Ponad

połowa Polaków (56%) w pewnym lub dużym stopniu popiera zbiorowe wycofywanie w UE kotłów gazowych od 2029 roku. Tylko 19% nie popiera tego rozwiązania w pewnym lub bardzo dużym stopniu.

Od przyszłego rządu Polacy oczekują raczej długoterminowego wsparcia dla modernizacji energetycznych bardziej niż krótkoterminowych dopłat do rachunków. 46% Polaków chciałoby, aby

rząd wspierał termomodernizację domów, która w dłuższej perspektywie doprowadzi do obniżenia rachunków. 44% chciałoby, aby w dłuższej perspektywie rząd pomógł im w przejściu na tańsze źródła ciepła. W krótkim okresie 17% Polaków chciałoby, aby rząd dofinansował ich rachunki za energię.

PRZEGLĄD DYREKTYWY W SPRAWIE CHARAKTERYSTYKI ENERGETYCZNEJ BUDYNKÓW (EPBD)

Dyrektywa w sprawie charakterystyki energetycznej budynków (EPBD) to akt prawny Unii Europejskiej będący obecnie w fazie negocjacji. We wniosku w sprawie przeglądu określono, w jaki sposób Europa może osiągnąć do 2050 r. w pełni niskoemisyjne zasoby budowlane, co może wyprowadzić miliony gospodarstw domowych z ubóstwa energetycznego i jednocześnie zmniejszyć zależność Europy od importu gazu z zagranicy.

Na mocy dyrektywy EPBD państwa członkowskie będą miały za zadanie opracować krajowe plany modernizacji swoich domów, szkół, szpitali i innych budynków.

Ustanawiając minimalne standardy charakterystyki energetycznej budynków,

kraje będą zobowiązane do modernizacji budynków o najgorszych parametrach w celu uzyskania lepszych klas energetycznych. Dotyczyć to będzie zarówno budynków mieszkalnych, jak i niemieszkalnych. Budynki energooszczędne charakteryzują się niższym zużyciem energii i zazwyczaj są bezpieczniejsze w użytkowaniu. Środki skierowane w pierwszej kolejności do najmniej efektywnych energetycznie budynków, przy jednoczesnym zapewnieniu zabezpieczeń społecznych, będą miały pozytywny wpływ na najbardziej wrażliwe grupy populacji.

Przegląd dyrektywy EPBD, w tym zakładany poziom minimalnych norm charakterystyki energetycznej (art. 9), jest obecnie przedmiotem negocjacji między Komisją UE, Parlamentem UE i Radą UE w negocjacjach międzyinstytucjonalnych.

DYREKTYWA W SPRAWIE EKOPROJEKTU

Dyrektywa w sprawie ekoprojektu (i etykietowania energetycznego) to ogólnounijna dyrektywa ramowa mająca na celu harmonizację standardów efektywności energetycznej i ochrony środowiska dla produktów na jednolitym rynku UE.

Polityki dotyczące ekoprojektu i etykietowania energetycznego były jak dotąd integralną częścią obniżania rachunków za energię i osiągnięcia celów klimatycznych UE. Szacuje się, że działania te odpowiadają za [jedną czwartą redukcji emisji w UE w 2020 r.](#) i prawie 50% całkowitych oszczędności energii w UE w 2020 r.

Dyrektywa jest obecnie poddawana przeglądowi, który może zapewnić, że wszystkie urządzenia grzewcze dostępne w UE osiągną poziom wydajności, który umożliwi utrzymanie niskich kosztów. Oznaczałoby to wycofywanie samodzielnych kotłów gazowych począwszy od 2029 r. i stopniowe zastępowanie ich alternatywnymi rozwiązaniami wykorzystującymi energię odnawialną, takimi jak elektryczne pompy ciepła.

Oczekuje się, że wdrożenie tego działania w dłuższej perspektywie obniży rachunki gospodarstw domowych za energię, pozwoli odstąpić od importu gazu z zagranicy i zapewni w przyszłości niższą emisję dwutlenku węgla z budynków.

Komisja nie opublikowała jeszcze przewidywanego harmonogramu prac ani odpowiedzi na forum konsultacyjne zorganizowane z Radą Unii Europejskiej w kwietniu 2023 r.

WYNIKI ANALIZY EKONOMICZNEJ: OSZCZĘDNOŚĆ KOSZTÓW ENERGII

Guidehouse przeprowadził badanie w celu oszacowania skutków ekonomicznych wprowadzenia minimalnych norm charakterystyki energetycznej (MEPS), które są obecnie omawiane w ramach przeglądu EPBD.

Koncentruje się na inwestycjach związanych z energią, które byłyby wymagane w celu spełnienia wymogów MEPS w odniesieniu do budynków o najgorszych parametrach i związanych z nimi oszczędnościami w kosztach energii.

PODSUMOWANIE WYNIKÓW:

Jeśli Polska wyremontuje swoje najmniej energooszczędne budynki, oszczędności w kosztach energii przekroczą kwotę inwestycji w renowację o 40%

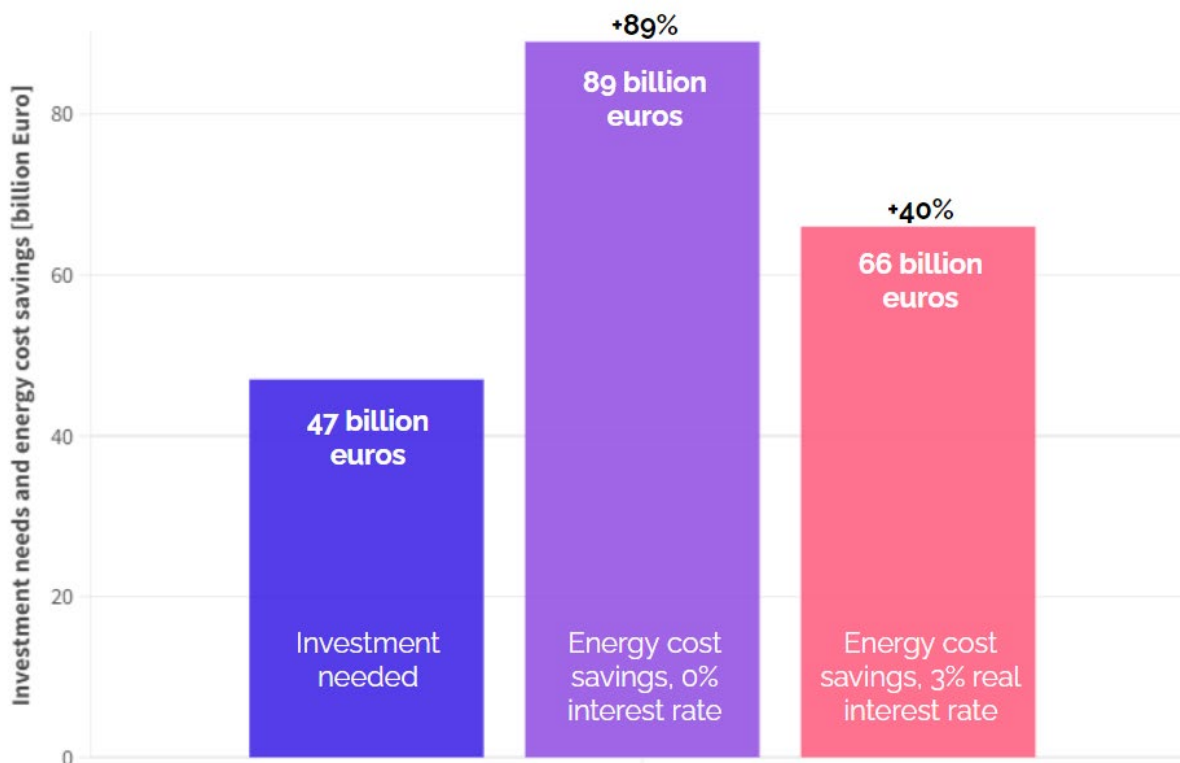
Przy wysokim poziomie założeń całkowite oszczędności w kosztach energii wyniosłyby 66 miliardów euro w ciągu 20 lat

KLUCZOWE WYNIKI:

- Jeśli UE zgodzi się wyremontować do 2033 roku około 27% swoich najmniej energooszczędnych budynków co najmniej do klasy energetycznej E, łączne oszczędności w kosztach energii dla Polski wyniosą po 20 latach 66 miliardów euro.
- Na renowację tych budynków Polska potrzebuje inwestycji 47 miliardów euro do 2033 roku.
- Oszczędności w kosztach energii po 20 latach będą zatem o 40% wyższe niż potrzeby inwestycyjne.

- Oszczędności w kosztach energii zakładają stopę procentową wynoszącą 3%. Jeśli przyjąć stopę procentową na poziomie 0%, oszczędności wyniosłyby 89 miliardów euro. To o 89% więcej niż potrzeba na inwestycje.
- W całej Europie renowacja najmniej energooszczędnych budynków obniżyłaby rachunki za energię o około 80 miliardów euro rocznie.

Cumulated investment needs (until 2033) and cumulated energy cost savings (over 20 years)

Source: Guidehouse

Cumulated investment needs (until 2033) and cumulated energy cost savings (over 20 years)	Skumulowane potrzeby inwestycyjne (do 2033 r.) i skumulowane oszczędności kosztów energii (w ciągu 20 lat)
Investment needs and energy cost savings (billion Euro)	Potrzeby inwestycyjne i oszczędności w kosztach energii (mld euro)
47 billion	47 miliardów
Investment needed	Potrzebne inwestycje
89 billion euros	89 miliardów euro
Energy cost savings, 0% interest rate	Oszczędność kosztów energii, stopa procentowa 0%.
66 billion euros	66 miliardów euro
Energy cost savings, 3% real interest rate	Oszczędność kosztów energii, realna stopa procentowa 3%.

DALSZE SZCZEGÓŁY:

Definicja minimalnych norm charakterystyki energetycznej zastosowana do tych obliczeń opiera się na propozycji Komisji Europejskiej dotyczącej przekształcenia dyrektywy EPBD z dnia 15 grudnia 2021 r.

W niniejszym wniosku należy zharmonizować klasy EPC w całej UE, a do 2033 r. należy zająć się budynkami o najgorszych parametrach w najniższych klasach F i G (około 27% zasobów budowlanych w UE), aby osiągnąć co najmniej klasę EPC E.

Skumulowane potrzeby inwestycyjne i oszczędności w zużyciu energii opierają się na sporządzonym przez Komisję sprawozdaniu z oceny skutków EPBD.

Po pierwsze, obliczono, że całkowite inwestycje potrzebne do 2033 roku w całej UE wyniosą 860 miliardów euro.

Podzielono je następnie na strefy, przy czym Polska znalazła się w strefie północno-wschodniej. Następnie dane te podzielono na poziom krajowy w oparciu o odsetek budynków o najgorszych wynikach w poszczególnych krajach.

Oszczędności energii i oszczędności kosztów energii są rozbijane na poziomie kraju poprzez kombinację „udziału budynków o najgorszych parametrach w każdym kraju” i „zużycia energii do ogrzewania pomieszczeń według kraju”.

UWAGI DOTYCZĄCE MINIMALNYCH STANDARDÓW WYDAJNOŚCI ENERGETYCZNEJ:

Obecnie (październik 2023 r.) trwają negocjacje trójstronne pomiędzy Komisją Europejską, Parlamentem Europejskim i Radą Unii Europejskiej.

Ponieważ celem negocjacji nie jest już harmonizacja klas EPC, łączne liczby zarówno inwestycji, jak i oszczędności nie odzwierciedlają dokładnie wyłaniającego się kompromisu.

Przy niższym poziomie ambicji łączne liczby dotyczące zarówno potrzeb inwestycyjnych, jak i oszczędności w kosztach energii również będą niższe.

Jednak o ile ostateczne porozumienie w sprawie minimalnych standardów charakterystyki energetycznej będzie oznaczać zajęcie się najmniej energooszczędnymi budynkami, korzyści w postaci oszczędności kosztów energii w porównaniu z potrzebami inwestycyjnymi będą odzwierciedlać to badanie.

ANALIZA EKONOMICZNA: KORZYŚCI RENOWACJI INNE NIŻ ENERGETYCZNE

Mówiąc o skutkach poprawy efektywności energetycznej budynków, jako kluczowy element należy uwzględnić również korzyści inne niż energetyczne. Korzyści wykraczające poza oszczędności kosztów energii obejmują zdrowie, komfort, tworzenie miejsc pracy i produktywność. Najczęściej są to zarówno korzyści na poziomie indywidualnym, jak i dla społeczeństwa jako całości. Ocena poprawy jakości życia może pomóc uzasadnić wysokie koszty inwestycji. Dodatkowo dzięki ilościowemu określeniu i monetyzacji korzyści innych niż energetyczne ich znaczenie staje się niezaprzeczalne.

Guidehouse przeprowadził przegląd literatury na temat innych niż energetyczne korzyści renowacji. Wszystkie poniższe ustalenia pochodzą z istniejących badań. Chociaż nie odnoszą się one konkretnie do dyrektywy w sprawie charakterystyki energetycznej budynków, służą jako ważne dowody na korzyści płynące z renowacji.

KLUCZOWE STATYSTYKI

Na każdy 1 milion euro inwestycji w modernizację zasobów budowlanych powstają w Polsce średnio 42 miejsca pracy – dwukrotnie więcej niż średnia UE.

[W badaniu przeprowadzonym przez](#) Buildings Performance Institute Europe opisano, w jaki sposób inwestycje w renowację najmniej efektywnych budynków w UE pozwolą utworzyć nowe miejsca pracy w sektorze budownictwa i renowacji.

Pobudzony popyt prowadziłby do powstania zarówno bezpośrednich możliwości zatrudnienia (np. budowa na miejscu, instalacje), jak i możliwości pośrednich (np. produkcja, sprzedaż itp.), a także miejsc pracy indukowanych (miejsca pracy utworzone w sąsiedztwie).

W Polsce BPIE ustaliło, że na każdy 1 milion euro inwestycji w renowację budynków powstają, bezpośrednio lub pośrednio, 42 miejsca pracy.

W Polsce dzieci tracą około 75 000 dni szkolnych rocznie w wyniku narażenia na wilgoć w pomieszczeniach mieszkalnych i szkołach.

W Polsce 5,2% chorób dzieci jest spowodowanych narażeniem na wilgoć w pomieszczeniach zamkniętych. Dotyczy to takich chorób jak astma, atopowe zapalenie skóry, infekcje dolnych i górnych dróg oddechowych. Według [badań](#) przeprowadzonych przez RAND Europe, polskie dzieci tracą około 74 857 dni w szkole rocznie z powodu narażenia na wilgoć i pleśń w pomieszczeniach zamkniętych.

Zajmując się izolacją przegród zewnętrznych budynku, modernizując system ogrzewania w szkole oraz ulepszając systemy wentylacji i wymiany powietrza, można uniknąć większości wilgoci i pleśni w pomieszczeniach.

Opuszczone dni szkolne mogą mieć wpływ na umiejętności, wyniki w nauce i potencjalny dochód w przyszłości. Inaczej mówiąc, jest to strata ekonomiczna dla polskiej gospodarki, której można zapobiec.

Szacuje się, że ograniczenie narażenia polskich dzieci na wilgoć i pleśń przyniesie skumulowane korzyści gospodarcze w wysokości około 1,5 miliarda euro do 2060 roku.

Korzyści wynikające z unikania wilgoci i pleśni w pomieszczeniach wykraczają poza bezpośrednio korzyści zdrowotne dla dzieci i obejmują korzyści ekonomiczne.

[Badanie](#) przeprowadzone przez RAND w 2019 r. opisuje, jak poza bezpośrednimi kosztami leczenia, narażenie na wilgoć i pleśń w domu może wpływać na dobrostan fizyczny i psychiczny dzieci, ich sen i koncentrację. Może to prowadzić do gorszych wyników w nauce i mieć wpływ na ich przyszły potencjał zarobkowy.

Według [badania](#) przeprowadzonego przez RAND w 2019 r. Polska zyskałaby łącznie 1,476 miliarda euro do 2060 r., gdyby dzieci nie były już narażone na wilgoć lub pleśń w pomieszczeniach zamkniętych.

WYNIKI BADAŃ RYNKU

Savanta przeprowadziła wywiady online z 5083 dorosłymi w wieku powyżej 18 lat w Polsce (1027), Włoszech (1022), Niemczech (1007), Hiszpanii (1012) i Czechach (1015) w dniach 15–20 września 2023 r.

Dane ważono według kraju, wieku, płci i regionu, aby były reprezentatywne dla poszczególnych krajów. W wynikach obejmujących wiele krajów respondentom w każdym kraju przypisano wagę, tak aby kraje były jednakowo reprezentowane w ogólnej sumie.

Całość gromadzenia danych została przeprowadzona przez firmę Savanta, a wszystkie raporty i analizy zostały przeprowadzone przez firmę 89up. Savanta jest pełnoprawnym członkiem Market Research Society i British Polling Council i przestrzega wszystkich ich zasad.

Savanta:

1. Ekstremalne temperatury powodują wiele obaw, dotyczących takich kwestii jak wzrost złości i niepokoju oraz nasilone problemy zdrowotne wśród Polaków. Skutki te szczególnie odczuwają rodzice małych dzieci

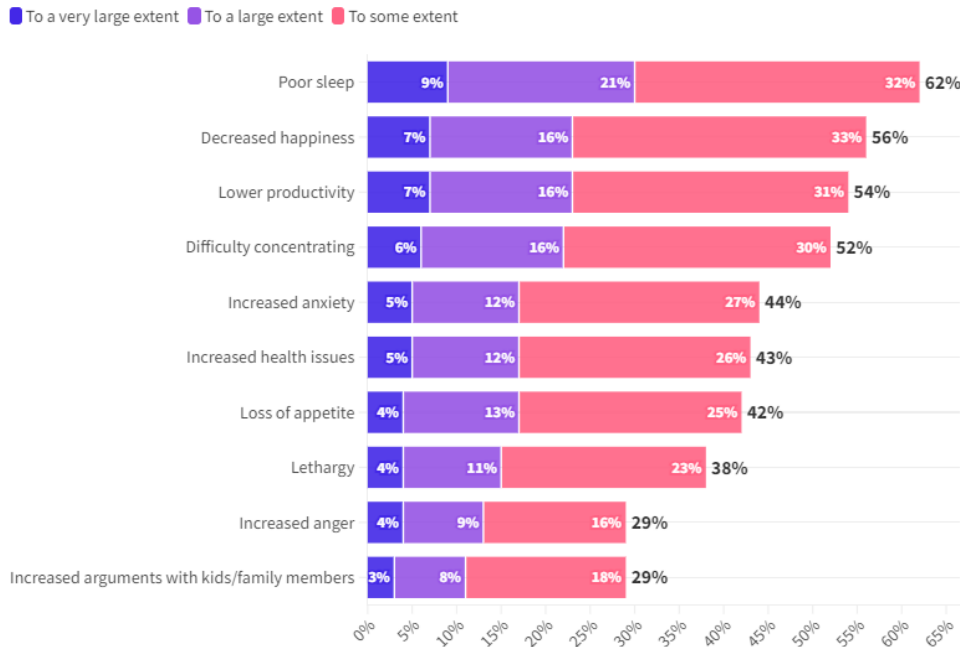
KLUCZOWE STATYSTYKI:

- 52% Polaków doświadczyło pewnych, dużych lub bardzo dużych trudności z koncentracją w okresie upałów lub ekstremalnego zima. 54% doświadczyło niższej produktywności.

- 29% doświadczyło zwiększonego gniewu, 56% zmniejszonego szczęścia, a 44% doświadczyło zwiększonego niepokoju.
- 62% Polaków doświadczyło problemów z zasypianiem, a 43% zwiększonych problemów zdrowotnych.

PEŁNE DANE:

To what extent, if at all, have you experienced the following stresses during a period of heatwave and/or extreme cold? (In %)

To what extent, if at all, have you experienced the following stresses during a period of a heatwave and/or extreme cold? (In %)	W jakim stopniu, jeśli w ogóle, doświadczyłeś/aś poniższych czynników związanych ze stresem w okresie fali upałów lub ekstremalnego zimna? (W %)
To a very large extent	W bardzo dużym stopniu
To a large extent	W dużym stopniu
To some extent	W pewnym stopniu
Poor sleep	Trudności z zasypianiem
Decreased happiness	Zmniejszone poczucie szczęścia
Lower productivity	Niższa produktywność
Difficulty concentrating	Trudności z koncentracją
Increased anxiety	Zwiększony niepokój
Increased health issues	Zwiększone problemy zdrowotne
Loss of appetite	Utrata apetytu
Lethargy	Letarg
Increased anger	Zwiększony gniew
Increased arguments with kids/family members	Zwiększona liczba kłótni z dziećmi/członkami rodziny

NIUANSE DEMOGRAFICZNE:

- Spośród **rodziców dzieci w wieku 6 lat i młodszych** 55% doświadczyło przynajmniej w pewnym stopniu zwiększonego lęku w okresie fali upałów lub ekstremalnego zimna. Dla porównania na szczeblu krajowym odsetek ten wynosi 44%.

2. Wielu Polakom trudno jest utrzymać komfortową temperaturę w swoich domach w okresach skrajnych upałów lub mrozów – dotyczy to zwłaszcza lokatorów mieszkań socjalnych

KLUCZOWE STATYSTYKI:

- 25% Polaków stwierdziło, że albo nie bardzo, albo wcale nie jest w stanie utrzymać w swoich domach komfortowej temperatury podczas wyjątkowo upalnego lata.
- 18% Polaków stwierdziło, że albo nie bardzo, albo wcale nie jest w stanie utrzymać w domach komfortowej temperatury podczas bardzo mroźnych zim.

NIUANSE DEMOGRAFICZNE:

- 41% **lokatorów mieszkań socjalnych lub komunalnych** w niewielkim stopniu lub w ogóle nie jest w stanie utrzymać w swoich domach odpowiedniej temperatury podczas wyjątkowo upalnego lata. W przypadku zimy odsetek ten wynosi 25%.

3. Co piąty Polak nie czuje się bezpiecznie w swoim domu podczas wyjątkowo upalnego lata. W przypadku rodziców małych dzieci jest tak w jednym na cztery przypadki

KLUCZOWE STATYSTYKI:

- 20% Polaków zgłosiło, że czuje się nieco lub bardzo niebezpiecznie w swoich domach podczas wyjątkowo gorącego lata.
- 13% Polaków zgłosiło, że czuje się nieco lub bardzo niebezpiecznie w swoich domach podczas bardzo mroźnych zim.
- 17% Polaków zgłosiło, że czuje się nieco lub bardzo niebezpiecznie w swoich domach podczas ekstremalnych zjawisk pogodowych.

NIUANSE DEMOGRAFICZNE:

- 27% **polskich rodziców z dziećmi w wieku od 0 do 2 lat** stwierdziło, że podczas wyjątkowo upalnego lata czują się w swoich domach nieco lub bardzo niebezpiecznie.

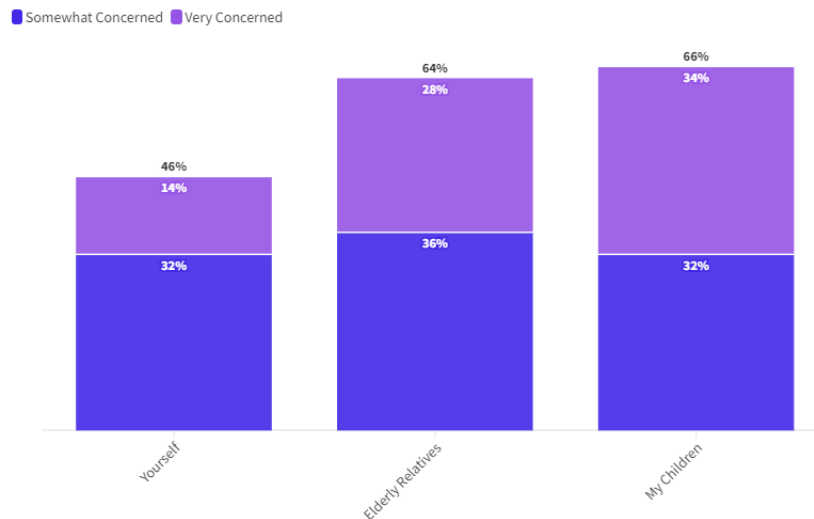
4. Ponad połowa polskiego społeczeństwa jest zaniepokojona ekstremalnymi temperaturami, zarówno teraz, jak i w przyszłości. Rodzice i wrażliwe grupy społeczne boją się jeszcze bardziej niż inne osoby

KLUCZOWE STATYSTYKI:

- 46% Polaków nieco lub bardzo martwi się o siebie podczas wyjątkowo upalnej lub zimnej pogody.
- 64% Polaków nieco lub bardzo martwi się o swoich starszych krewnych podczas wyjątkowo upalnej lub zimnej pogody.
- 66% rodziców nieco lub bardzo martwi się o swoje dzieci podczas wyjątkowo upalnej lub zimnej pogody.
- 53% Polaków nieco lub bardzo obawia się, że fale upałów w przyszłości wpłyną na oczekiwaną długość życia ich lub ich bliskich

PEŁNE DANE:

How concerned, or not, are you about the following groups of people during extremely hot or cold weather? (In %)

How concerned, or not, are you about the following groups of people during extremely hot or cold weather? (In %)	Jak bardzo martwisz się o następujące grupy osób podczas ekstremalnych upałów lub mrozów? (W %)
Somewhat Concerned	Nieco się martwię
Very Concerned	Bardzo się martwię
Yourself	O siebie
Elderly Relatives	O starszych krewnych
My Children	O moje dzieci

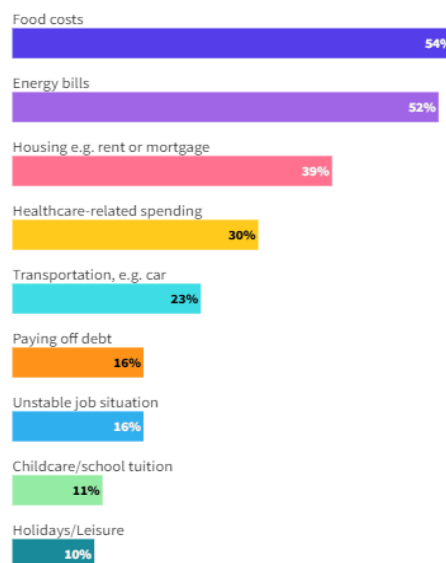
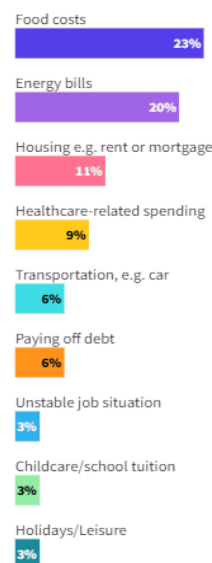
NIUANSE DEMOGRAFICZNE:

- 58% **rodziców** obawia się, że fale upałów wpłyną na oczekiwaną długość życia ich lub ich bliskich
- 60% **lokatorów mieszkań socjalnych/komunalnych** nieco lub bardzo obawia się, że przyszłe fale upałów wpłyną na oczekiwaną długość życia ich lub ich bliskich
- 70% **Polaków zarabiających poniżej 90 000 zł** nieco lub bardzo martwi się o siebie podczas ekstremalnych temperatur.

5. Ponad połowa Polaków jako jeden z trzech głównych problemów finansowych w nadchodzącym roku wymieniła rachunki za energię

KLUCZOWE STATYSTYKI:

- 52% Polaków uznało rachunki za energię za jeden z trzech głównych problemów finansowych w nadchodzącym roku. Jedyńm częściej wymienianym problemem były koszty żywności (54%).
- 20% Polaków uznało rachunki za energię za najważniejszy problem w nadchodzącym roku. Podobnie, tylko koszty żywności były wymieniane przez większą liczbę osób jako najważniejszy problem finansowy (23%).

PEŁNE DANE:**Rank your top financial concern(s) for the coming year****Ranked Top 3****Ranked First**

Rank your top financial concern(s) for the coming year	Oceń swoje najważniejsze zmartwienie finansowe w nadchodzącym roku
Ranked Top 3	Najwyższa trójka
Ranked First	Pierwsze miejsce
Energy bills	Rachunki za energię
Housing e.g. rent or mortgage	Koszt mieszkania np. czynsz czy kredyt hipoteczny
Healthcare-related spending	Wydatki związane z opieką zdrowotną
Transportation, e.g. car	Transport, np. samochód
Paying off debt	Splata długu
Unstable job situation	Niestabilna sytuacja zawodowa
Childcare/school tuition	Opieka nad dziećmi/czesne w placówce
Holidays/Leisure	Wakacje/Wypoczynek

NIUANSE DEMOGRAFICZNE:

- Tylko 44% **osób posiadających pompę ciepła** uznało swoje rachunki za energię za jeden ze swoich trzech najważniejszych problemów finansowych na nadchodzący rok. Dla porównania, wśród **osób posiadających kocioł gazowy odsetek ten wynosi 56%**.

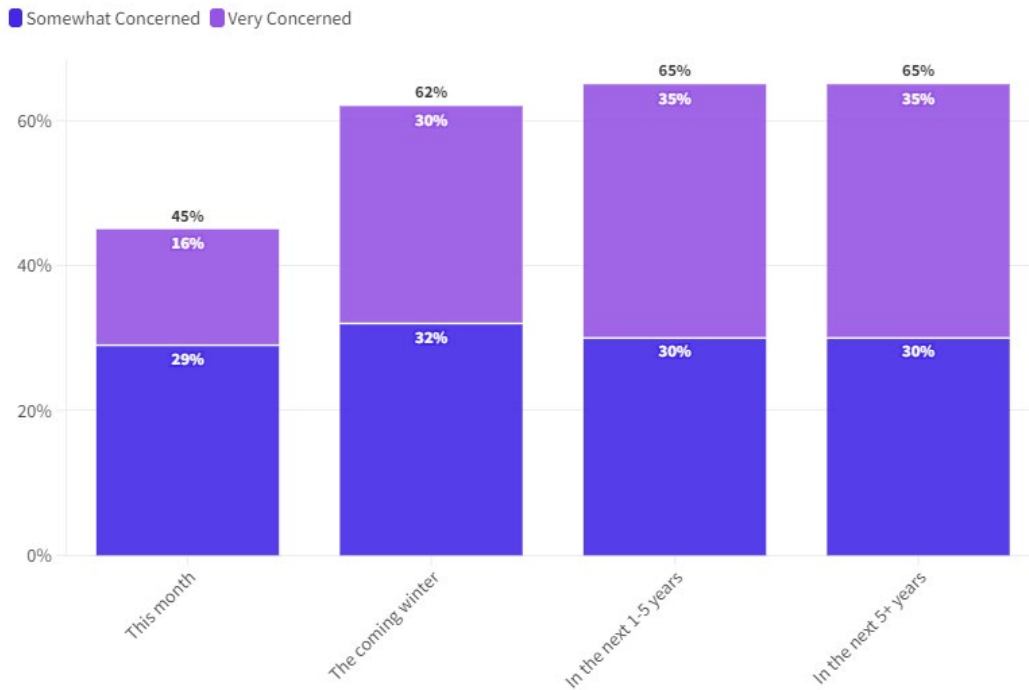
6. Rachunki za energię są dla Polaków dużym problemem – a w dłuższej perspektywie obawa jest jeszcze większa niż w perspektywie krótkoterminowej

KLUCZOWE STATYSTYKI:

- 45% Polaków stwierdziło, że jest nieco lub bardzo zaniepokojeni rachunkami za energię w tym miesiącu.
- 62% Polaków stwierdziło, że jest nieco lub bardzo zaniepokojeni rachunkami za energię w nadchodzącej zimie.
- 65% Polaków stwierdziło, że jest nieco lub bardzo zaniepokojeni swoimi rachunkami za energię w ciągu najbliższych 1-5 lat.
- 65% Polaków stwierdziło, że jest nieco lub bardzo zaniepokojeni rachunkami za energię w ciągu najbliższych ponad 5 lat.

PEŁNE DANE:

To what extent are you concerned, or not, about your energy bills... (In %)

To what extent are you concerned, or not, about your energy bills...(In %)	W jakim stopniu martwisz się swoimi rachunkami za energię... (w %)
Somewhat Concerned	Nieco się martwię
Very Concerned	Bardzo się martwię
This month	W tym miesiącu
The coming winter	W nadchodzącej zimie
In the next 1-5 years	W ciągu najbliższych 1-5 lat
In the next 5+ years	W ciągu najbliższych ponad 5 lat

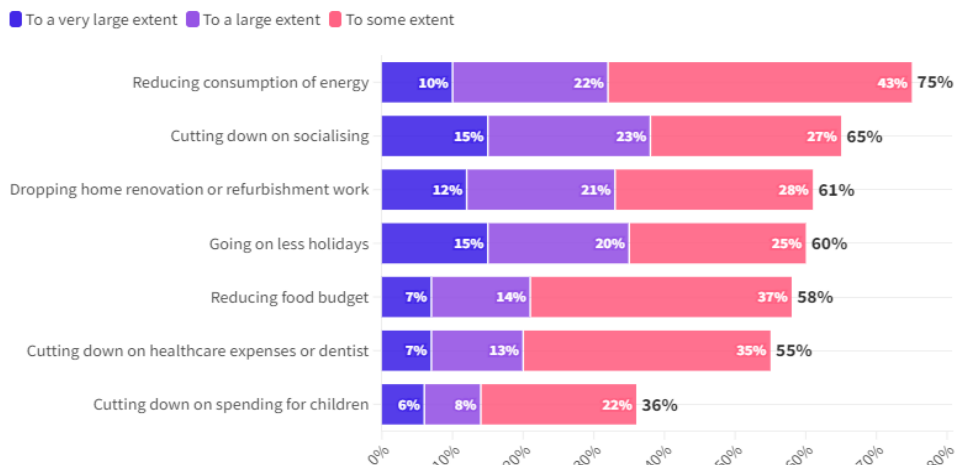
7. Rosnące rachunki za energię zmusiły Polaków do ograniczenia wielu wydatków, w tym na opiekę zdrowotną, budżetów na żywność i wydatków na dzieci

KLUCZOWE STATYSTYKI:

- 58% Polaków przynajmniej w pewnym stopniu ograniczyło swój budżet na żywność w wyniku rosnących cen energii.
- 47% rodziców musiało w pewnym lub bardzo dużym stopniu zmniejszyć wydatki na dzieci, a 55% na opiekę zdrowotną czy dentystę.
- Prawie dwie trzecie (65%) Polaków ograniczyło kontakty towarzyskie, a 60% wakacje ze względu na wzrost cen energii.

PEŁNE DANE:

To what extent have you had to make any of the following adjustments as a result of rising energy prices? (In %)

To what extent have you had to make any of the following adjustments as a result of rising energy prices? (In %)	W jakim stopniu musieli Państwo dokonać którejkolwiek z poniższych korekt w wyniku rosnących cen energii? (W %)
To a very large extent	W bardzo dużym stopniu
To a large extent	W dużym stopniu
To some extent	W pewnym stopniu
Reducing consumption of energy	Zmniejszenie zużycia energii
Cutting down on socialising	Ograniczenie kontaktów towarzyskich
Dropping home renovation or refurbished work	Rezygnacja z remontu domu lub prac wykończeniowych
Going on less holidays	Ograniczenie wyjazdów wakacyjnych
Reducing food budget	Zmniejszenie budżetu na żywność
Cutting down on healthcare expenses or dentist	Ograniczenie wydatków na opiekę zdrowotną lub dentystę
Cutting down on spending for children	Ograniczenie wydatków na dzieci

NIUANSE DEMOGRAFICZNE:

- 70% rodziców dzieci w wieku poniżej 2 lat musiało w pewnym, dużym lub bardzo dużym stopniu zmniejszyć swój budżet na żywność ze względu na rosnące ceny energii. 24% musiało je ograniczyć w dużym i bardzo dużym stopniu.
- 72% lokatorów mieszkań socjalnych przynajmniej w pewnym stopniu ograniczyło wydatki na opiekę zdrowotną lub dentystę. 69% zmniejszyło swój budżet na żywność.

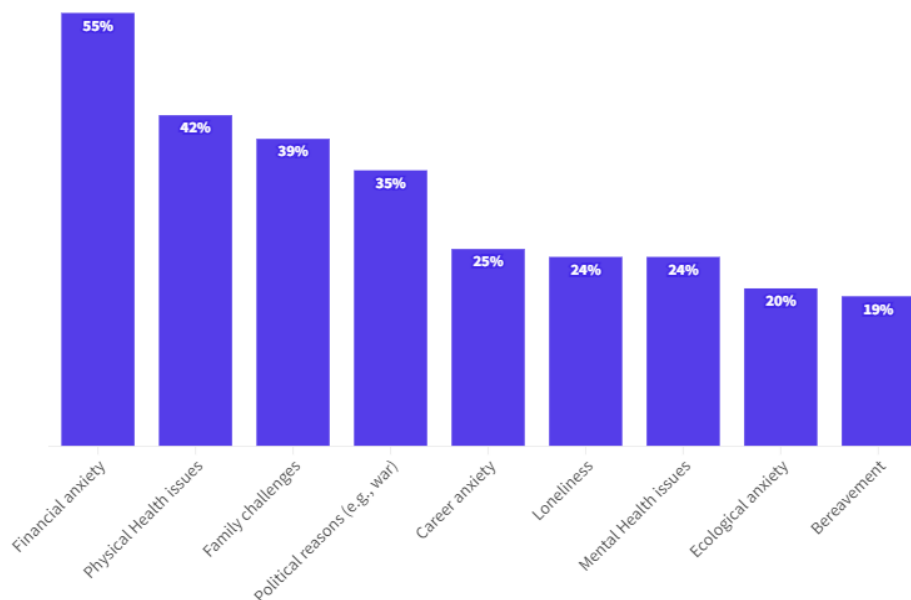
8. Polacy wydający ponad 20% swoich dochodów na rachunki za energię, częściej popadają w depresję lub stany lękowe. Wśród wszystkich Polaków lęk finansowy był najczęstszą przyczyną depresji lub lęku

KLUCZOWE STATYSTYKI:

- 53% Polaków stwierdziło, że w ciągu ostatnich 12 miesięcy przynajmniej sporadycznie odczuwało depresję lub lęk. Wśród nich 55% jako jedną z przyczyn wymieniło obawy finansowe.
- 38% Polaków, którzy płacą ponad 20% swoich dochodów za rachunki za energię, przyznało, że w ciągu ostatniego roku odczuwało depresję często lub przez cały czas – w porównaniu do 29% wśród osób płacących do 20% lub mniej

PEŁNE DANE:

What are the reasons for you having felt depressed or anxious? Tick all that apply... (In %)

What are the reasons for you having felt depressed or anxious? Tick all that apply...(In %)	Jakie są powody, dla których czujesz się przygnębiony lub niespokojny? Zaznacz wszystkie pasujące przyczyny... (w %)
Financial anxiety	Obawy finansowe
Physical Health issues	Problemy ze zdrowiem fizycznym
Family challenges	Sprawy rodzinne
Political reasons (e.g. war)	Powody polityczne (np. wojna)
Career anxiety	Obawy zawodowe
Loneliness	Samotność
Mental Health issues	Problemy ze zdrowiem psychicznym
Ecological anxiety	Obawy o środowisko
Bereavement	Żałoba

9. Większość Polaków chciałaby, aby ich domy były bardziej energooszczędne. Najemcy mieszkań prywatnych są szczególnie niezadowoleni z efektywności energetycznej swoich domów

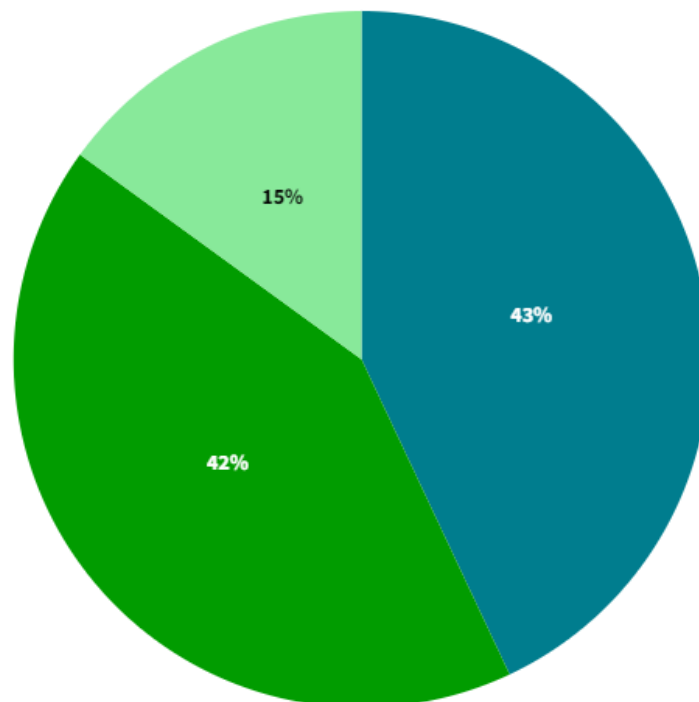
KLUCZOWE STATYSTYKI:

- 57% Polaków chciałoby, aby ich domy były nieco lub znacznie bardziej energooszczędne.
- Tylko 43% jest zadowolone z efektywności energetycznej swojego domu.

PEŁNE DANE:

Which of the following statements applies to you?

- I am happy with the energy efficiency of my home
- I would like my home to be somewhat more energy efficient
- I would like my home to be a lot more energy efficient

Which of the following statements applies to you?	Które z poniższych stwierdzeń dotyczy Ciebie?
I am happy with the energy efficiency of my home	Jestem zadowolony z efektywności energetycznej mojego domu
I would like my home to be somewhat more energy efficient	Chciałbym, żeby mój dom był nieco bardziej energooszczędny
I would like my home to be a lot more energy efficient	Chciałbym, żeby mój dom był o wiele bardziej energooszczędny

NIUANSE DEMOGRAFICZNE:

- Tylko 33% **lokatorów mieszkań prywatnych** jest zadowolonych z efektywności energetycznej swoich domów. Dla porównania, na przykład ten odsetek wśród właścicieli domów posiadających kredyt hipoteczny wynosi 44%.

10. Prawie połowa polskiego społeczeństwa miała plany renowacji energetycznej, które zostały opóźnione lub zaniechane

KLUCZOWE STATYSTYKI:

- 38% Polaków miało plany poprawy efektywności energetycznej swoich domów, które zostały opóźnione, a 10% miało plany, które porzucono.
- Głównym powodem opóźnienia lub rezygnacji z planów renowacji był ich zbyt wysoki koszt (70%).
- Jednak 20% Polaków opóźniło lub porzuciło plany remontowe ze względu na trudności w uzyskaniu zgody na zmiany spółdzielni mieszkaniowych lub spółdzielni budowlanych.
- 18% jako powód podało, że nie wie, jak poprawić efektywność energetyczną.

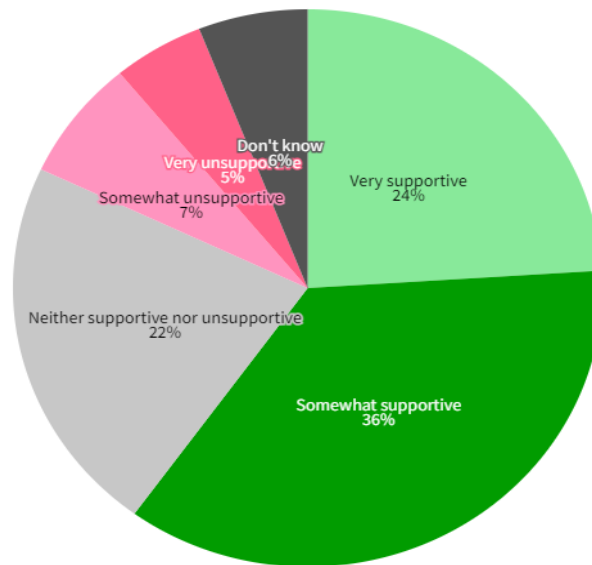
11. Prawie dwie trzecie Polaków popiera wymóg poprawy efektywności energetycznej budynków najmniej energochłonnych. Osoby o niższych dochodach w jeszcze większym stopniu popierają wprowadzenie takich wymogów

KLUCZOWE STATYSTYKI:

- 60% populacji zdecydowanie lub w pewnym stopniu popiera wymóg poprawy efektywności energetycznej budynków o najniższej efektywności energetycznej.
- Jedynie 12% nie popiera lub zdecydowanie nie popiera tego wymogu.
- 22% jest niezdecydowane lub nie wie.

PEŁNE DANE:

To what degree would you be supportive, or not, of a requirement for energy efficiency improvements for the least energy performing buildings of the country? (In %)

To what degree would you be supportive, or not, of a requirement for energy efficiency improvements for the least energy performing buildings of the country? (In %)	W jakim stopniu popierasz wymóg poprawy efektywności energetycznej w przypadku budynków o najniższej efektywności energetycznej w kraju? (W %)
Don't know	Nie wiem
Very supportive	Bardzo popieram
Somewhat supportive	Nieco popieram
Neither supportive nor unsupportive	Ani popieram, ani nie popieram
Somewhat unsupportive	Nieco nie popieram
Very unsupportive	Bardzo nie popieram

NIUANSE DEMOGRAFICZNE:

- 64% osób zarabiających poniżej 90 000 zł w pewnym lub dużym stopniu popiera wymóg poprawy efektywności energetycznej w budynkach najmniej energochłonnych.

Informacje dodatkowe przedstawiane respondentom: *Budynki energooszczędne charakteryzują się niższym zużyciem energii, co oznacza niższe rachunki za energię. Renowacja budynków sprawi, że istniejące domy staną się bardziej energooszczędne. Odnowione budynki są zazwyczaj bezpieczniejsze do zamieszkania i mają niższy ślad węglowy.*

Renowację budynku w celu zwiększenia jego efektywności energetycznej można przeprowadzić na wiele różnych sposobów, na przykład instalując lepszą izolację ścian lub poddasza, izolując drzwi i okna od przeciągów lub instalując bardziej energooszczędne urządzenia grzewcze, takie jak pompy ciepła.

Wraz z przywódcami UE rząd Twojego kraju rozważa obecnie wdrożenie wyższych minimalnych norm charakterystyki energetycznej. Oznacza to, że budynki, które charakteryzują się najniższą efektywnością energetyczną, będą musiały zostać zmodernizowane. Dotyczyłoby to zarówno budynków publicznych, jak i prywatnych.

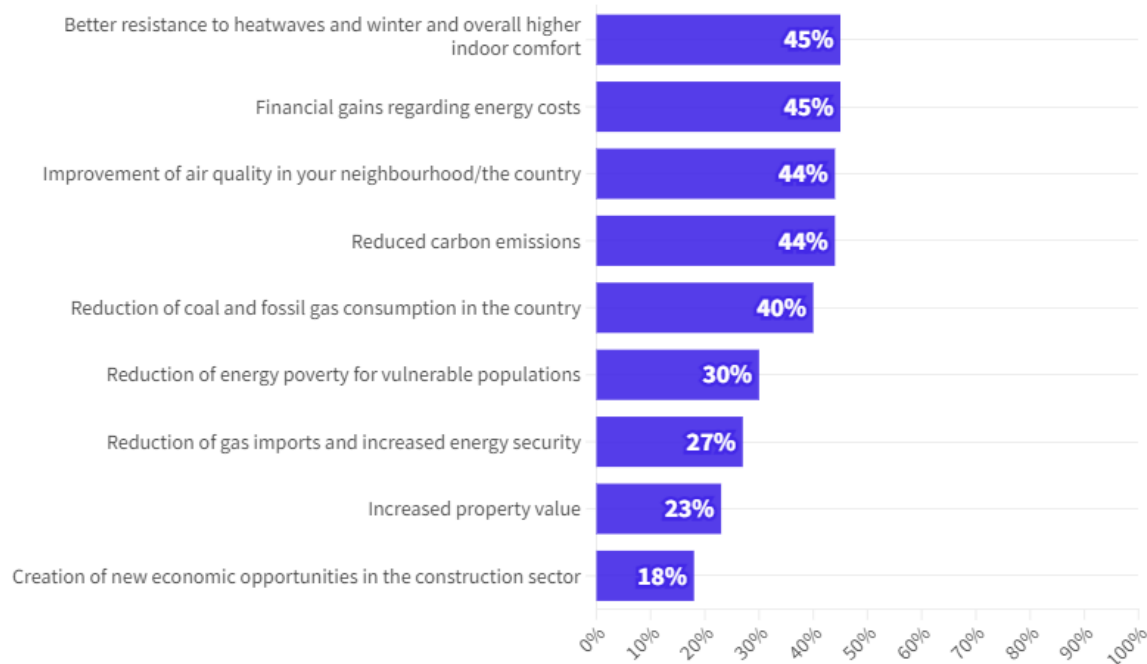
12. Polacy podkreślają wiele zalet poprawy efektywności energetycznej, w tym lepszą odporność na ekstremalne warunki pogodowe, korzyści finansowe, lepszą jakość powietrza i zmniejszoną emisję dwutlenku węgla

KLUCZOWE STATYSTYKI:

- 45% Polaków stwierdziło, że zaletą wymogu poprawy efektywności energetycznej jest lepsza odporność na przyszłe upały i zimy oraz wyższy ogólny komfort wewnątrz.
- 45% stwierdziło, że zaletą poprawy efektywności energetycznej są korzyści finansowe w zakresie kosztów energii.
- 44% stwierdziło, że zaletą poprawy efektywności energetycznej jest poprawa jakości powietrza.
- 44% stwierdziło, że zaletą poprawy efektywności energetycznej jest zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych.

PEŁNE DANE:

Which of these are advantages to introducing a requirement for energy efficiency improvements? Tick all that apply... (In %)

Which of these are advantages to introducing a requirement for energy efficiency improvements? Tick all that apply...(%)	Które z poniższych stanowią zalety wprowadzenia wymogu poprawy efektywności energetycznej? Zaznacz wszystkie pasujące...(%)
Better resistance to heatwaves and winter and overall higher indoor comfort	Większa odporność na fale upałów i zimę oraz ogólnie wyższy komfort wewnątrz
Financial gains regarding energy costs	Korzyści finansowe w zakresie kosztów energii
Improvement of air quality in your neighbourhood/the country	Poprawa jakości powietrza w Twojej okolicy/kraju
Reduced carbon emissions	Zmniejszona emisja dwutlenku węgla
Reduction of coal and fossil gas consumption in the country	Zmniejszenie zużycia węgla i gazu kopalnego w kraju
Reduction of energy poverty for vulnerable populations	Ograniczenie ubóstwa energetycznego najbardziej wrażliwych grup społecznych
Reduction of gas imports and increased energy security	Ograniczenie importu gazu i zwiększenie bezpieczeństwa energetycznego
Increased property value	Zwiększona wartość nieruchomości
Creation of new economic opportunities in the construction sector	Stworzenie nowych możliwości gospodarczych w branży budowlanej

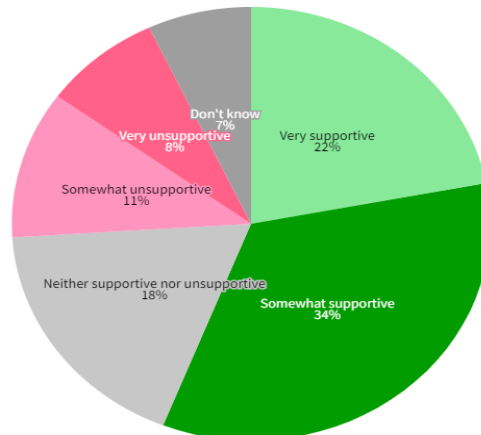
13. Ponad połowa Polaków popiera środki podjęte w Brukseli w celu wspólnego wycofania kotłów gazowych

KLUCZOWE STATYSTYKI:

- 56% Polaków w pewnym lub dużym stopniu popiera działania Unii Europejskiej mające na celu zbiorowe wycofywanie kotłów gazowych.
- Tylko 19% nie popiera wycofywania kotłów gazowych w pewnym lub dużym stopniu.

PEŁNE DANE:

To what degree would you be supportive, or not, of the EU collectively phasing out gas boilers from 2029 in favour of alternatives running on renewable energy?

To what degree would you be supportive, or not, of the EU collectively phasing out gas boilers from 2029 in favour of alternatives running on renewable energy?	W jakim stopniu popierasz wspólne wycofywanie przez UE kocioł gazowych od 2029 r. na rzecz rozwiązań alternatywnych wykorzystujących energię odnawialną?
Don't know	Nie wiem
Very supportive	Bardzo popieram
Somewhat supportive	Nieco popieram
Neither supportive nor unsupportive	Ani popieram, ani nie popieram
Somewhat unsupportive	Nieco nie popieram
Very unsupportive	Bardzo nie popieram

Informacje dodatkowe przedstawiane respondentom: *Decydenci omawiają obecnie zbiorowe wycofywanie kocioł gazowych z rynku europejskiego, które rozpoczęłoby się w 2029 r. Kotły wymagające wymiany będą stopniowo zastępowane urządzeniami alternatywnymi zasilanymi energią odnawialną. Oczekuje się, że wdrożenie tego działania w dłuższej perspektywie obniży rachunki gospodarstw domowych za energię, pozwoli odstąpić od importu gazu z zagranicy i zapewni w przyszłości niższą emisję dwutlenku węgla z budynków.*

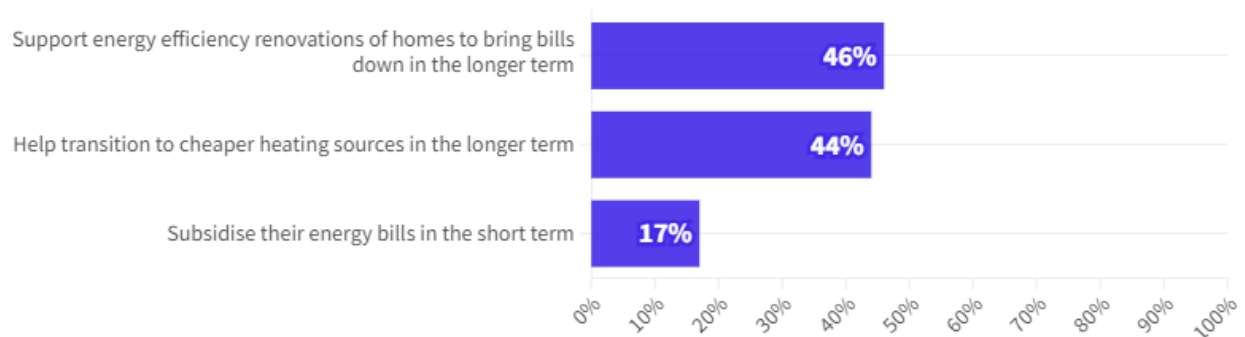
14. Od przyszłego rządu Polacy oczekują raczej długoterminowego wsparcia dla modernizacji energetycznych bardziej niż krótkoterminowych dopłat do rachunków

KLUCZOWE STATYSTYKI:

- 46% Polaków chciałoby, aby rząd wspierał termomodernizację domów, która w dłuższej perspektywie doprowadzi do obniżenia rachunków.
- 44% chciałoby, aby w dłuższej perspektywie rząd pomógł im w przejściu na tańsze źródła ciepła.
- W krótkim okresie 17% Polaków chciałoby, aby rząd dofinansował ich rachunki za energię.

PEŁNE DANE:

In what ways would you like the government to support people with high energy bills? Tick all that apply... (In %)

In what ways would you like the government to support people with high energy bills? Tick all that apply...(In %)	W jaki sposób chciałbyś, aby rząd wspierał osoby płacące wysokie rachunki za energię? Zaznacz wszystkie pasujące przyczyny... (w %)
Support energy efficiency renovations of homes to bring bills down in the longer term	Wsparcie renowacji domów zwiększającej efektywność energetyczną, aby w dłuższej perspektywie obniżyć rachunki
Help transition to cheaper heating sources in the longer term	Pomoc w dłuższej perspektywie w przejściu na tańsze źródła ogrzewania
Subsidise their energy bills in the short term	Dofinansowanie ich rachunków za energię w krótkim okresie

Niniejszy raport sporządzono dzięki wsparciu Europejskiej Fundacji Klimatycznej. Odpowiedzialność za informacje i poglądy przedstawione w tym raporcie spoczywa na jego autorach. Europejska Fundacja Klimatyczna nie ponosi odpowiedzialności za jakiegokolwiek wykorzystanie informacji w niej zawartych lub wyrażonych